

הנחה פרטית בלתי מוגה

וכאן המקום להזכיר, אז ס'איז דאך דאך וואָס מצד חושך הגלות איז מען מהפך חושך לאור און אור לחושך,

ביז וואָנענט אז ס'איז אַרויסגעקומען אַ בלבול וואָס איז אינגאנצן היפך פון שכל הישר און היפך פון אמת, אז כאילו אז על-פי תורה איז דאך אַ אי-שוויון, ניט-גלייכקייט, צווישן מענער און פרויען, ועד כדי כך, אז מ'האָט אויפגעשטעלט אַ גאנצע באַוועגונג, אז מ'דאַרף באַפרייען די פרויען!

און מ'האָט זיך גענומען צו אַזוינע ענינים וואָס זיי זיינען היפך התורה – מיוסד כביכול, אז וויבאלד אז ס'דאַרף זיין אהבת ישראל, און ס'דאַרף זיין אַ שוויון צווישן יעדער מענטשן, וואָס יעדער מענטש איז "נברא בצלם אלקים", במילא טאָר מען ניט אַנרירן דעם כבוד פון נשים לגבי דעם כבוד פון אנשים.

וואָס איז דערפון אַרויס? – די גרעסטע אַראָפּגעפאלנקייט וואָס מ'זעט ביי אַ מענטשן ווען ער באַטראַכט זיך אַליין, אז ער איז נידעריקער פון אַ צווייטן מענטשן, און דורך וואָס קען ער צוקומען צו זיין שלימות – ווען ער וועט מחקה זיין – ווען ער וועט נאָכמאַכן – און וועט זיך יאָגן און מלחמה-האַבן, אז ער זאָל זיין פאַחאָזשע און ענלעך צו דעם צווייטן מענטשן.

וואָס תורה האָט דאָס באַוואָרנט, און האָט געזאָגט, אז "לא ילבש גבר שמלת אשה", און די זעלבע זאך אַן אשה טאָר ניט אַנטאָן קיין שמלת גבר, וואָרום יעדערער האָט זיך זיין גרויסע שטאַנד און זיין גרויסע שליחות אין עניני העולם, על אחת כמה וכמה אין עניני התורה,

און דער אויבערשטער האָט אַזוי קובע געווען און האָט געזאָגט, אז די שלימות און די העכסטע דערגרייכונג פון אַ גבר וועט זיין – ניט ווען ער וועט אַנטאָן אַ שמלת אשה, ועל דרך זה בהנוגע לנשים, אז זייער גרעסטע שלימות איז – ווען זיי וועלן זיין נשים, ווי נשים דאַרפן זיין; ניט נאָכלויפן און צוקוקן זיך: ווי אַזוי פירן זיך מענער – אַזוי דאַרפן זיי זיך אויך אַזוי פירן!

וואָס כאמור, די גרעסטע געפאלנקייט, דער גרעסטער העדר אין הכרת ערך עצמו וואָס ס'קען זיין ביי אַ מענטשן איז – ווען ער יאָגט זיך, און האָט מלחמה דערפאַר, אז מ'זאָל אים צולאָזן ער זאָל קענען נאָכמאַכן אַ צווייטן מענטשן!

וואָס דאָס געפינט מען, כאמור, אז מ'האָט געמאַכט פון אור – חושך און פון חושך – אור:

אָט דאָס וואָס תורה האָט אַפּגעגעבן פרויען די גרעסטע זאך וואָס ס'קען זיין, וואָס די גרעסטע זאך וואָס ס'איז דאך באַ "גוי קדוש" און בנוגע צו "תורה צוה לנו משה", אז פון דעם דור וואָס איז געווען באַ מתן תורה, זאָל צוקומען אַ דור וואָס וועט גיין אין די זעלבע וועגן. און דערנאָך, פון דעם צווייטן דור וועט צוקומען אַ דריטער דור וואָס וועט טאָן אַזוי.

ווי אַזוי קען זיין אַ דור אחרי דעם דור וואָס איז געשטאַנען באַ מתן תורה – מוז מען אַנקומען צו פרויען! און ניט נאָר מ'מוז צו זיי אַנקומען – זיי האָבן באַקומען די הייליקע שליחות: אז ס'זאָל זיין אַ המשך פון דעם דור פון מתן תורה, דאַרף זיין דער "פרו ורבו"; אַן וועמען הענגט דאָס אָפּ – הענגט דאָס אָפּ בעיקר אָן פרויען.

וואָרום דער ענין פון דער שותפות פון דעם מאָן, פון דעם פאָטער, איז מערניט [ווי] בתחילה. דערנאָך איז דאך די תשעה ירחי עיבור, און דערנאָך איז דאך דער צער העיבור, און דערנאָך איז דאך דער ענין הלידה צוזאַמען מיטן צער הלידה, וואָס אָט דעמאָלט איז די פרוי ממלא תפקידה העיקרי,

– און אַן עיקרי ניט נאָר פאַר איר; אַן עיקרי פאַר דעם גאנצן קיום העולם, אָנהויבנדיק פון קיום פון דעם אידישן פאָלק, וואָס אַן דערויף איז תלוי דער קיום התורה! וואָרום "תורה לא בשמים היא", זי איז געגעבן געוואָרן דוקא באַרץ דאָ למטה, און ס'דאַרף זיין איינע פון די ערשטע מצוות "ושננתם לבניך",

ביז בפשטות, ווי אַ פשוט שבפשוטים זעט דאָס, און ניט-אידן זעען דאָס, אז פרויען האָבן באַקומען די גרעסטע שליחות און די הייליקסטע שליחות וואָס ס'קען זיין – אז זיי זיינען די וואָס פאַרנעמען זיך און זיינען עסוק בזה תשעה ירחי עיבור: ניט קוקנדיק אויף די שוועריקייטן וואָס זיינען דערמיט פאַרבונדן – איז "מלכותו ברצון קבלו עליהם", טוען זיי דאָס מתוך עונג,

און ווייסן דעם אמת, אז זיי דערגרייכן דורך דערויף די אייגענע שלימות, און קיין אַנדערער, ווי גרויס ער זאָל ניט זיין, קען דאָס ניט טאָן, דערפאַר וואָס דאָס האָט דער אויבערשטער אָנפאַרטרויט בכוחו ובחכמתו וברצונו מערניט ווי צו פרויען.

און דערפאַר, אז ס'קומט צוגיין אַ פרוי און בייט דאָס איבער, און הויבט אָן מאַכן חשבונות, אז זי דאַרף זיין אַ פרוי וואָס זי קען פאַרדינען געלט און קען זיך מאַכן אַ שם בפני-עצמה, און מילוי תכליתה העיקרי והפנימי, און אַן עיקר פאַרן גאנצן פאָלק און פאַר דער גאנצער וועלט – אָט דאָס לייגט מען אָפּ "לכשאפנה":

בשעת זי וועט דערגרייכן די אלע **טפל'דיקע** זאכן, און דערנאך וועט זי נאך האבן כח און וועט נאך האבן צייט, און דער אויבערשטער וועט איר וועלן געבן די ברכה – אַט דעמאלט וועט זי אָנהויבן טראַכטן און פלאַנירן: ווען דאַרף מען האָבן אַ קינד, און וויפּיל דאַרף מען אים האָבן, און ווי אַזוי דאַרף מען אים האָבן וכו'.

אויף וואָס בייט מען איבער דעם ענין הכי עיקרי וענין הכי פנימי? – בייט מען דאָס איבער אויף ענינים וואָס בערך זה האָבן זיי לגמרי קיין תפיסת מקום נייט, נייט נאָר לויט דעם שכל פון נפש-האלקית, נאָר לויטן שכל פון נפש השכלית, אפילו לויטן שכל פון נפש הבהמית, אפילו לויטן שכל פון עמי-הארץ!

...בשעת מ'האָדעוועט טעכטער, און מיוויל זיי איינרעדן חס ושלום, אַז זיי זאָלן וויסן זיין, אַז אין וואָס וועט באַשטיין זייער שלימות: אַז אַזוי ווי דער ברודער איז אַ גוטער סוחר, און אַ צווייטער ברודער האָט אַ שלימות אין אַן אַנדער מקצוע, איז צום אַלעם ערשטן דאַרף זי פאַרגעסן, אַז זי איז אַ מיידל, און האָט אויף זיך אַ שליחות ווערן אַן "עקרת הבית",

און "עקרת הבית" ווערט מען נייט בין-לילה; דאָס איז אַ זאך וואָס מ'דאַרף זיך דערצו גרייטן, דאַרף מען איינשטעלן דעם ענין החינוך פון אַ טאַכטער, אַז צום אַלעם ערשטן זאָל זי וויסן זיין וועגן איר תפקידה העיקרי – חתונה-האָבן און פירן אַ אידישע הויז, און – אַ הויז אין וועלכע ס'וועלן זיין בנים ובנות עוסקים בתורה ומצוות'.

און דער "זון ומפרנס לכל", און נייט סתם "זון ומפרנס לכל", נאָר "בטובו בחן בחסד וברחמים" – איז אַ זיכערע זאך, אַז ער שפּייזט אַזויפיל מיליאָרדן מענטשן אין דער וועלט, וועט ער שפּייזן זיכער אַט די קינדער וואָס דער אויבערשטער וועט זיי בענטשן און ס'וועט קומען צו זיי אין הויז, און וועט זיי שפּייזן – "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה".

און די **איינרעדעניש**, אַז אין וואָס קומט די שלימות? – בשעת מ'וועט פועל זיין, אַז אַ מיידל זאָל קענען עולה-זיין לתורה!...

עלי לתורה איז אַ גוואָלדיקע זאך, און ס'ווערט אָנגערופן "עלי", אָנגערופן אַזוי על-פי שולחן-ערוך.

– נייט מ'מיינט דאָס וואָס מ'גייט אַרויף די עטלעכע טרעפלעך, וואָס במנהג ישראל איז דאָרט וואו מ'איז קורא בתורה – טוט מען דאָס אין אַ מקום גבוה, [פאַרקערט ווי ס'שטייט אַ שליח ציבור], נאָר "עלי לתורה" צום אַלעם ערשטן איז דאָס אַן עלי **ברוחניות**, במילא איז דאָס פאַרבונדן אויך מיט אַן עלי בגשמיות –

האָט אָבער דער אויבערשטער געזאָגט, אַז פרויען דערגרייכן זייער שלימות נייט דורך עלי לתורה! און נייט דורך דערויף וואָס זיי מאַכן אַ מנין און זאָגן "ברכו" ו"קדושה".

ס'איז טאָקע "ונקדשתי בתוך בני ישראל", און מ'זאָגט, אַז דאָס איז קידוש השם בכל העולמות כולם. וואָס קידוש השם איז דאך כנגד כולם, ווי די גמרא איז מסיים אין מסכתא יומא, [וואָס דאָס איז דאך פאַרבונדן מיט הכנה צו יום הכיפורים].

אף על פי כן זאָגט מען, אַז פרויען דאַרפן זיך דערמיט נייט פאַרנעמען; וויבאַלד אַז זיי **דאַרפן** זיך דערמיט נייט פאַרנעמען – במילא **טאַרן** זיי זיך דערמיט נייט פאַרנעמען.

און נייט חס ושלום דאָס איז פאַרבונדן מיט אַ היפּך פון ענין העלי – דאָס איז דער **היפּך** דערפון: זיי האָבן זייער עלי דורך **נייט** עולה לתורה זיין, דורך **נייט** מאַכן אַ מנין בפני עצמו, און זאָגן "קדושה" ו"ברכו" היפּך רצון השם, וואָס ער האָט געמאַכט די תנאים וגדרים ווי אַזוי דער "ונקדשתי" דאַרף זיין,

און דורך וואָס האָבן זיי **זייער** עלי? וואָס בשעת אַ **מאַנסביל** איז עולה לתורה, שטייט זי "כל כבודה בת מלך פנימה" און ענטפערט **אמן**, און טראַכט זיך אַריין אין דעם ענין,

טראַכט זיך אויך אַריין אין דעם **אמיתית** הענין, אַז דאָס וואָס זי איז **נייט** עולה לתורה איז דאָס דערפאַר וואָס זי האָט אַ שליחות מיוחדת, און אַ שליחות מיוחדת פון יעדער מענטשן – אין דערויף באַשטייט זיין שלימות און אין דערויף באַשטייט זיין עלי!